

Oponentský posudek bakalářské práce:

Kateřina KOTERZYNOVÁ, Lišovská pamětní kniha (I. část: 1677 – 1739).

Filosofická fakulta Jihočeské university v Českých Budějovicích, Ústav archivnictví a pomocných věd historických, České Budějovice 2009, 111 stran (z toho s. 29 – 107 = edice).

Raně novověké městské knihy, vedené navíc v malých poddanských městečkách, se zatím na rozdíl od středověkých městských knih, dochovaných z významných měst, netěšily velkému zájmu. Totéž platí i pro městské knihy pamětní. Tyto skutečnosti jsou do jisté míry pochopitelné, přesto je chvályhodné, že se také tyto prameny postupně dostávají do centra pozornosti, a to nejen vzhledem k moderní diplomatice, ale samozřejmě především k dějinám těchto lokalit a jejich správy. Z toho důvodu je třeba ocenit téma, které si pro svou bakalářskou práci zvolila K. Koterzynová, přičemž si vybrala pamětní knihu města Lišova.

Svou práci rozdělila autorka do celkem pěti kapitol. Po snad až příliš stručném úvodu (s. 5), který v nemalé míře kopíruje obligátní anotaci, následuje část nazvaná „Vývoj městských knih“ (s. 6 – 10), i když ve skutečnosti o vývoji pojednávají pouze první tři odstavce, a to bez jakýchkoli odkazů na relevantní literaturu a navíc ne zcela uspokojivě (naprosto chybí definice tohoto typu pramene, dále postrádám alespoň zmínku o nejstarší městské knize u nás nebo informace o městských knihách z období novověku), zbývající pasáže jsou pak věnovány přehledu historického zkoumání tohoto typu pramene, přičemž se zaměřují (bez bližšího zdůvodnění) zejména na edice a chronologickou rekapitulaci zájmu. Ani tuto část nelze bohužel označit za zcela dostačující – chybějí především odkazy na konkrétní práce (především u J. Čelakovského, J. Čarka, ale i dalších), které by byly více na místě, než údaje o příslušných osobnostech, které jednak do práce tohoto typu nepatří, a jednak jsou velice stručné a tudíž ne zcela přesné (např. u Václava Vojtíška chybí informace, pro dané téma dosti podstatná, že dlouhá léta působil jako ředitel Archivu hl. města Prahy, právě R. Nového se zase týká pozdější zmínka o diplomových pracích, které vznikaly na pražské fakultě). U V. Vojtíška a R. Nového, kterým je spolu s L. Sulítkovou a rekapitulací jejich názorů věnováno více prostoru (s. 8 – 9), jsou sice v dalším textu alespoň některé odkazy uvedeny, ale bohužel velice, velice výběrově, příp. nepřesně (studie o nejstarším českém urbáři R. Nového se – i podle názvu - rozhodně netýká městských knih). Nepřesně je uveden (na s. 9) rovněž název Katedry pomocných věd historických a archivního studia FF UK v Praze (i když v dalším textu je napsán správně) a informace ve znění „Tento soupis později vydal Rostislav Nový“ bez uvedení odkazu (s. 9) by se v bakalářské práci také neměla objevit. Relativně uspokojivý je alespoň stručný výčet prací z poslední doby (s. 10), i když závěr odstavce vzbuzuje mylný dojem, že edice uherskohradištské a olomoucké knihy patří též do řady „*Libri civitatis*“.

Následující kapitola se soustřeďuje na historii města Lišova a tamní městské správy (s. 11 – 21). Co na ní nejvíce zaujme na první pohled, je takřka úplná absence odkazů na zdroje uváděných informací či literaturu k nim – zvláště v první části (s. 11 – 19) si autorka vystačí pouze se šesti (!) poznámkami, které jsou doplněny velice nerovnoměrně a navíc působí dojmem „náhodného výběru“ (hned dvě z poznámek se týkají stavovského povstání a bitvy na Bílé hoře, odkázáno je na článek týkající se zastřelení Adama Františka ze Schwarzenberku, ale ne na práce věnované Marii Terezií a pruským válkám, apod.), odkaz není uveden např. ani ke zmiňované edici berní ruly nebo urbáři (s. 13), případně k protokolu o vymezení hranic panství či cechovním artikulím (s. 16). Výklad o dějinách města po roce 1677 vychází ze zkoumané pamětní knihy, aniž by na ni ale byl uveden jediný odkaz, a je doveden jen do poloviny 18. století. Autorka se také bohužel nevyjadřuje zcela přesně („berní rula byla zavedena“ – s. 13, „Lišov je uveden ve svazku 4 z roku 1654“ – tamtéž), i když v případě jmen „svodníků“ (s. 13) se nespíše jedná o přehlédnutý překlep. Podobně je tomu bohužel i u části věnované lišovské městské správě, kde se opět množí poznámky pouze

vysvětlujícího rázu, mj. k osobnosti Ferdinanda II. (sic), ale jiné odkazy v podstatě chybějí. Nejceněnější pasáže této velice stručné části představují výčty písařů a městských knih, kde ale vzhledem k slovu „např.“ není jasné, jde-li o výčet úplný (s. 20). Zvláště výčtu písařů a jeho přehlednosti by přitom prospěla spíše tabelární podoba. Až na závěr (s. 20 - 21) je více zmíněno, že Lišov byl součástí panství Hluboká, uvedené informace se však příliš netýkají dějin jeho správy, které by souvisely s poddanským městečkem.

Třetí kapitola práce již pojednává přímo o pamětní knize městečka Lišova (s. 22 – 25) – a už skoro nepřekvapí, že i zde se autorka až na jednu výjimku obejde bez odkazů, neuvádí je ani u zmínky o uložení knihy, o prvním výskytu zápisu v němčině, atd. V textu zmiňuje opět jména písařů (s. 22) a dále se pokouší o souhrnnou charakteristiku zápisů, bohužel je ale nedoprovází přesnějšími informacemi - např. stránkovými přehledy nebo opět odkazy, nepokouší se ani o kvantifikace opakujících se záznamů (např. porovnání mezi sousedy, s. 24) nebo typologii zápisů, a skutečně důkladný rozbor tak chybí. Opakovaně zato uvádí informaci o popravě dívky, která zabila své nemanželské dítě (s. 3, 5, 10, 15, 23). Nevyužita zůstala např. i slibně znějící formulace, že „je velice zajímavé sledovat, jak se v průběhu let obsazení městské rady téměř vůbec nezměnilo, k zásadním změnám došlo až na počátku 18. století“ (s. 22), v textu se více nedozvíme.

Práci završuje stručný rekapitulující Závěr (s. 26), který bohužel opět opakuje již některé informace z anotace, naštěstí jím však práce nekončí (ostatně by ani neměla postačující rozsah). Další, mnohem rozsáhlejší část bakalářské práce K. Koterzynové totiž tvoří edice lišovské pamětní knihy, resp. její první části, zahrnující léta 1677 až 1739 (s. 29 – 107), uvozená důkladnou Ediční poznámkou (s. 27 – 28). Sice se v ní opět neuvádí signatura knihy, ale znovu se opakují údaje o rozsahu a rozměrech, v podstatě až nyní se ovšem objevuje pokus o definici pamětní knihy. K uvedeným edičním zásahům není nutno mít výraznější připomínky, překvapí snad jen změna –ej na –ý (např. mlejn -> mlýn) a zejména protichůdná informace o přepisu jmen (s. 27: „česká jména a příjmení ... byla většinou transkribována“, s. 28: „jména osob a zeměpisné názvy byly většinou ponechány v původním stavu“, zde navíc s překlepem, „jak je písař zaspal“), hned dvakrát je uvedeno, že „jednotlivé záznamy jsou řazené v pořadí, které odpovídá pořadí zápisů v pamětní knize“ (s. 27 a podobně i s. 28). Naopak chybí zmínka o ponechání psaní „c“ ve slovech „cancelář“ (s. 29, 31), „cantor“ (s. 29, 63), „caplan“ (s. 32, 69), „capitál“ (s. 32, 63, 69, 87, 101), „colej“ (s. 32), „commisař“, „contributi“ (s. 36, 45, 66, aj.) či „contribuci“ (s. 73, 92), „cassiruje“ (s. 57), „confirmiruje“ (s. 62, 67, 68, aj.), „contractu“ (s. 63), „commissi“ (s. 72, 81, 82, 83, aj.), „inspectora“ (s. 72, 83, 84), „copulirovati“ (s. 85), „collator“ (s. 101), „consistoř“ (s. 101), které je navíc nezvyklé; autorka je nespíše důsledně zahrnuje mezi latinismy, které ponechávala v původní podobě. Oproti údaji v ediční poznámce o změně –gk- v –k- (s. 28) byla tato hlásková skupina ponechána ve vlastních a místních jménech („Šwarzenbergku“, resp. „Švarzenbergku“ (sic!) – s. 29, 50, 54, 56, 63, atd.; „Heydlbergku“, resp. „Heidlbergku“ - s. 42, 54, 63; „Nürnbergku“ – s. 43; „Talmbergkovi“ – s. 50) - zřejmě podle výše uvedené zásady (proto i „Lincze“ na s. 31), ale opět poněkud nezvykle, vedle toho ale se objevuje i výraz „tringkeltu“ (s. 72) a jednou zůstalo zapomenuto i „purgkmistra“ (s. 66). Překvapí také ponechání velkých písmen v některých slovech („Rathauzu“ – s. 31, „Seminárium“ a „Alumn“ – s. 32), když naopak místní jméno „Lhotky“ je psáno s malým písmenem (s. 47, 48). Zmíněno není ani rozepisování údajů o peněžích, i když jsou v originále zřejmě zkrácené. Jinak nechci rozhodně zpochybňovat autorčino čtení a předesílám, že vzhledem k rozsahu lze edici považovat za zdařilou (byť není bohužel připojena ani jediná obrazová ukázka, takže nelze posoudit paleografickou obtížnost textu), přesto upozorním na některé často se opakující chyby. Tak není např. rozepsána zkratka „p. p. páni“ (tj. „pan purkmistr a páni“ – např. s. 30, 56, 67, 71), je otázkou, zda nejsou přepisovány chybně koncovky některých měsíců („July“ místo „Juli“ – s. 31, 65, 66, 71, 83, 86, 87; „February“ – s. 57, 63, 73, 102;

„January“ – s. 58, 67, 72, 75; „Marty“ – s. 64, 68, 79, 91; „May“ – s. 68; „Juny“ – s. 79, 81), chrám páně (spíše „Páně“) byl nejspíše „založení sv. Václava“ (nikoli „založený“ – s. 54, 70). Z ojedinělých chyb upozorním na „Lex arte“ (s. 34) nebo „N[ota] B[ene]“ (s. 70 – nikoli „Numero 3“, tím spíše, že předtím chybí Nr. 1 a 2), či některá nerozepsaná jména (např. „Ant. Jo.“ – s. 70). V některých případech by bylo vhodné používat výraz „sic“ (např. u slova „skroz“, tj. „skrz“ – s. 31, 71, aj., „dvařečka“ – s. 58), nebo hranatou závorku u chybějících hlásek ([s] sebou – s. 51, zanes[1] – s. 78).

K archaickým či neobvyklým, převážně latinizujícím výrazům v textu připojila autorka vysvětlení v poznámkách pod čarou, ke kterým většinou není třeba mít námitky, jednoznačně bych však chtěla vznést výhradu k pozn. 129 – slovo „Ultima“ ve spojení se slovem „Decembris“ rozhodně nelze překládat „nejpozději“. Některé výrazy také zůstaly nevysvětleny („convoy“, tj. doprovod – s. 51, „consule“, tj. konšelé – s. 53, vedle řady dalších), jak ale ukazuje i v závěru práce připojený Slovníček latinismů (s. 108), s většinou výrazů si autorka poradila. Zalitovat je možno, že alespoň k některým poznámkám nebyl připojen také odkaz na zdroj uvedené informace (např. pozn. 87) nebo doplňující literaturu (např. pozn. 98).

Autorka nezapomněla ani na seznam použitých pramenů a literatury, který ovšem není příliš obsáhlý (neuvádí ani některé z prací citovaných v poznámkách) a bohužel mu chybí abecední řazení.

V práci se naštěstí nenachází mnoho gramatických chyb (pominu-li s. 55 a pozn. 204) ani chyb v interpunkci, z formálního hlediska ale zarazí důsledně nesprávné psaní čísel poznámek v horním indexu (před čárkou či tečkou) a chybějící mezera mezi zkráceným slovem „fol.“ a následnou číslovkou v edici.

Přiznám se, že celkové hodnocení bakalářské práce mě uvádí poněkud do rozpaků. Úvodní text bohužel není příliš uspokojující, celkový dojem naštěstí vylepšuje edice, která je dosti rozsáhlá a přes uvedené výhrady poměrně zdařilá. Vzhledem k tomu práci doporučuji k obhajobě, co se týče kvalifikace, přikláním se bohužel (i když mi to nečiní žádné potěšení) spíše ke stupni dobře, přičemž o konečném hodnocení rozhodne obhajoba.

V Praze dne 19. června 2009

Doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.